

Національна академія наук України
Національна академія педагогічних наук України
Інститут філософії імені Г. С. Сковороди
Інститут політичних і етнонаціональних досліджень імені І. Ф. Кураса
Інститут історії України
Інститут всесвітньої історії
Інститут соціології
Інститут соціальної та політичної психології
Інститут обдарованої дитини
Всеукраїнська газета «Освіта і суспільство»

МАТЕРІАЛИ

*VI Всеукраїнської міжгалузевої
науково-практичної онлайн-конференції*

**«Українське суспільство
у перспективах розвитку:
історичний, соціально-політичний,
освітньо-педагогічний аспекти»**

26–31 березня 2025 року
*в межах XVI Міжнародної виставки
«Сучасні заклади освіти–2025»*

Київ
2025

У45 Українське суспільство у перспективах розвитку: історичний, соціально-політичний, освітньо-педагогічний аспекти : матеріали VI Всеукраїнської міжгалузевої науково-практичної онлайн-конференції (Київ, 26–31 березня 2025 року). / Упоряд. Л. І. Ткаченко, В. М. Шульга. – Київ : Інститут обдарованої дитини НАПН України, 2025. – 1 380 с.

У збірник увійшли статті й тези учасників VI Всеукраїнської міжгалузевої науково-практичної онлайн-конференції «Українське суспільство у перспективах розвитку: історичний, соціально-політичний, освітньо-педагогічний аспекти», у межах XVI Міжнародної виставки «Сучасні заклади освіти–2025», у яких автори висвітлюють питання переосмислення та повернення історії України й просування її на світовому рівні; визначення актуальних проблем розвитку українського суспільства на принципах свободи, рівності, поваги до людської гідності, дотримання прав людини і верховенства права; актуалізують освітньо-педагогічні тенденції вдосконалення національної освіти; окреслюють напрями розвитку обдарованих дітей і юні в умовах боротьби за незалежність і цілісність України.

Видання рекомендовано для науковців, керівників і представників освітніх закладів, інститутів післядипломної освіти, педагогічних працівників усіх ланок системи освіти.

Статті подано в авторській редакції (збережено авторські мову й граматику). Автори опублікованих матеріалів несуть відповідальність за точність наведених фактів, цитат, посилань на джерела тощо.

ЗМІСТ

МОТИВАЦІЙНІ ПРОМОВИ	13
<i>Кремень Василь Григорович .....</i>	<i>13</i>
<i>Пирожков Сергій Іванович .....</i>	<i>16</i>
<i>Рафальський Олег Олексійович .....</i>	<i>24</i>
<i>Довгий Станіслав Олексійович.....</i>	<i>28</i>
Частина І. ДОПОВІДІ ПЛЕНАРНОГО ЗАСІДАННЯ	29
Бевз Г. М., Мочарська А. Й. Соціальна включеність та її освітні координати в розбудові демократичного суспільства	29
Бевз Т. А. Українська національна ідентичність як основа соціально-політичної консолідації в умовах трансформації суспільства.....	34
Березівська Л. Д. Вплив педагогічних біографічних досліджень на формування історичної пам'яті українського суспільства	44
Бойченко М. І. Збалансованість і об'єктивність у викладанні та наукових дослідженнях: збіги і розбіжності	49
Гальченко М. С. Обдарованість: міфи і реальність	54
Гула Л. І. Розвиток обдарованості здобувачів освіти НУШ у процесі вивчення англійської мови: інноваційні підходи та технології	58
Делюсто М. С. Подолання мовленнєвих помилок української мови у здобувачів закладів вищої освіти поліетнічного регіону	62
Драч І. І., Петроє О. М., Регейло І. Ю. Відкрита наука в Україні: актуальність і переваги	67
Дробот І. І. Українська національна ідея: з історії теорії та практики	73
Євтух В. Б. In Search of Optimal Opportunities for Constructing the Educational Process: Findings from Foreign Discourse.....	79
Кармазіна М. С. Штучний інтелект – «для всього», або як не потрапити до класу непотрібних людей	83
Ковтунець В. В. Взаємодія освіти та ринку праці і формування людського капіталу	93
Колесник І. І. «Українське ХХ століття» у контексті глобальної історії	93
Коткова Л. І. Історична спадщина як основа майбутнього: культурологічний та освітній вимір.....	106
Крилова С. А. Філософське мистецтво як реальність практичної філософії в контексті освітнього процесу і актуалізація особистісного потенціалу студентів й аспірантів.....	113
Любивий Я. В. Реструктуризація цінностей у добу цивілізаційної трансформації.....	116
Міхно О. П. Українські педагоги – учасники Другої світової війни: протидія фальсифікаціям і увічнення пам'яті в онлайн-продуктах Педагогічного музею України	122

Роєнко А. М. Розвиток інтелектуального потенціалу нації: виклики та перспективи освіти в науковому ліцеї.....	129
Савенкова Л. В. Доступність до наукових і освітніх ресурсів: досягнення університетських бібліотек.....	138
Семенова А. В., Косяк І. В. Суб'єктність духовно-інтелектуальної особистості майбутніх фахівців у сфері технологій і дизайну.....	142
Скомороха Н. П., Онопрієнко Л. М. Музейна педагогіка як засіб формування національно-патріотичної ідентичності учнівської молоді: з досвіду роботи Шосткинського ВПУ.....	149
Спирін О. М., Шишкіна М. П. Штучний інтелект в освіті та освітніх дослідженнях: виклики, ризики та перспективи інтеграції.....	155
Тимошко Г. М. Розвиток творчого потенціалу педагога нової формації: здобутки та перспективи.....	159
Ткаченко В. М. Гаряча весна 2025: політичні виклики історичній пам'яті.....	159
Ткаченко Л. І. Лідерство обдарованої особистості і соціальне мислення: до проблеми формування.....	159
Ткаченко М. В. Prevalence of Hate Speech as One of the Causes of Change in Usage of Social Networks.....	177
Удод О. А. Україна в глобальній історії: як подолати історіографічну блокаду.....	177
Хамітов Н. В. Розвиток особистісного потенціалу українського народу: методологічні стратегії метаантропології й метаантропологічного потенціалізму.....	190
Чижевський Б. Г. Вплив євроінтеграційних трансформаційних процесів на законодавчі переміни у сфері освіти України.....	195
Частина II. ДОПОВІДІ СЕКЦІЙНИХ ЗАСІДАНЬ.....	203
Агафонова М. В. Вища освіти України в європейському просторі.....	203
Айтов С. Ш. Постнекласичні міждисциплінарні підходи історичної антропології і розуміння людиномірного горизонту минулого.....	211
Акчуріна Ю. М., Журова О. В. Перспективи впровадження та інтеграції новітніх освітніх технологій у дошкільну освіту України.....	217
Алексєєва С. В. Громадська атестація закладу загальної середньої освіти: можливості та перспективи.....	220
Анабтаві Р. І. Pedagogical Trends in Teaching English in the National Context of Ukraine.....	226
Андрєєв С. С., Андрєєва В. Г. З досвіду підготовки до олімпіади з правознавства обдарованих дітей у КЗ «Кам'яноярський ліцей».....	228
Анікеєва О. П. Формування громадянської компетентності молодших учнів ...	233
Бабкова А. М., Міхно С. В. Застосування музейної освіти в дошкільних закладах.....	241
Барабаш Л. М. Індивідуальний освітній маршрут як форма педагогічної підтримки обдарованої дитини.....	246

Бараніченко О. М., Волянчук Н. Ю. Особливості використання ІІІ в середній та вищій освіті в Україні.....	256
Басюк Н. А. Практичні інструменти підвищення мотивації до навчання у майбутніх учителів початкової школи.....	263
Безена І. М., Савич А. В. Деколонізація й переосмислення змісту предмета «Історія України»	270
Безпалій О. І. Деколонізація української історії.....	280
Беніцький А. С. Особливості виникнення та існування донецьких козацьких громад у середній течії Сіверського Дінця (друга половина ХVІ – початок ХVІІІ століття).....	288
Бескорса О. А. Організація системної роботи з обдарованими учнями в умовах дистанційного навчання	304
Бєленок О. А., Бова А. А. Депривація потреб ВПО в Україні в умовах війни: соціологічний аналіз	309
Біла І. І., Белкасем Л. М. Ефективні інструменти НУШ для розвитку мовної компетентності в початковій школі	319
Бова А. А. Суспільне сприйняття безпекових загроз в Україні під час війни: соціологічний аналіз.....	324
Бойко С. М. Готовність педагогічних колективів до здійснення інноваційної діяльності в умовах воєнного часу: моделі, підходи та системна підтримка.....	335
Бойко С. Т. Психологічні аспекти інформаційного впливу на батьків здобувачів середньої освіти під час війни.....	343
Бондаренко Н. В., Косянчук С. В. Візуалізація як дидактико-методичний інструмент інтенсифікації практик розвитку обдарованості учнівства.....	353
Бонка Т. О., Кучіна Н. В., Семеха В. В. Проєкт «Казковий світ Яворівки» у розвитку творчих здібностей дітей дошкільного віку.....	368
Борита І. І. Національно-патріотичне виховання дітей закладу дошкільної освіти	377
Брусенцева О. А. Формування кроскультурної компетентності майбутніх менеджерів.....	381
Булах І. І., Короташ А. І. Соціально-політичний контекст війни та її вплив на українське суспільство	393
Бурдуваліс К. М., Домбровська О. М. Соціально-психологічна адаптація ветеранів через збереження родинної пам'яті: досвід проєкту «Пам'ять мого роду» в Хмельницькій області	404
Ваганова Н. А. Детермінанти обдарованості в розумовому розвитку дітей	409
Василенко В. М. Ключові аспекти впровадження STEM-освіти в Україні	419
Вдовіна О. О. Професійний розвиток науково-педагогічних працівників: виклики емоційного вигорання та шляхи його подолання	423
Верболович А. Л., Наконечний І. М. Кореляція особливостей сімейного виховання і ментальних рис підлітків (за результатами польового дослідження) ..	427
Вовченко О. А. Роль архетипів у процесах самоідентифікації сучасних учнів: становлення сучасного українця	436

Восвідко Л. М. Актуальна парадигма підготовки вчителя музичного мистецтва	443
Войтенко О. О. Супровід дітей з ООП в екскурсіях (на прикладі педагогічної діяльності за програмою «Екологічними стежками рідної України»)	450
Волкова О. В. Збереження національної культури та ідентичності в контексті вивчення іноземної мови	453
Володарська Н. Д. Дієвість арттерапевтичного підходу в розвитку внутрішніх ресурсів особистості	455
Волотовська Т. П. Інтеграція національно-патріотичного виховання в освітній процес: сучасні підходи	464
Волошина С. В. Компетентнісні завдання на уроках української мови та літератури: створення за допомогою ІІІ	467
Гадинко О. О. Сторожинець у 1774–1918 рр.: освітня і культурно-просвітницька діяльність	470
Ганаба С. О. Індивідуалізоване навчання: можливості штучного інтелекту	479
Гльоза С. О. Вплив соціально-політичних викликів сучасності на формування у студентів уявлень про особистісний розвиток	482
Голтвяниця О. О., Данильченко А. В. Модернізація методик і технологій у закладах загальної середньої освіти в умовах війни	487
Горборуков В. В., Приходнюк В. В. Використання когнітивних технологій для здійснення супроводу освітнього процесу	493
Гордієнко М. Г. Дихотомія влади і свободи в парадигмі консерватизму	495
Грищенко О. Б. Виховна робота в роки війни: основні принципи та підходи ...	508
Грунт М. А. Практичні аспекти застосування міждисциплінарного підходу для розвитку обдарованих дітей в Обухівському ліцеї	513
Даниленко В. М. Використання штучного інтелекту в процесі підготовки фахівців із національної безпеки	518
Дворікова О. Л., Нікітюк В. І. Формування української національної ідентичності здобувачів освіти	522
Делікатна Н. М., Стельмашук С. А. Педагогічний потенціал штучного інтелекту в розвитку обдарованості	534
Демченко О. П. Філософські вправи за методикою Гюро Хельског як засіб розвитку критичного мислення учнів	543
Дериведмідь А. І. Сучасні технології в логопедичній практиці: досвід дистанційної роботи	552
Дічек Н. П. Мислителі української діаспори про виховання патріотів-державників: невтрачена актуальність ідей	556
Довбищук (Турчина) К. С. Новітні напрями розвитку сучасної педагогіки обдарованості: подолання дис-спектру	563
Довга М. І. Рейтинг шкіл як показник ефективності навчальних закладів	565
Дроб'язга Н. В. Організація національно-патріотичного виховання в початковій школі	570

Дунець В. Б. Діяльність музеїв науки в умовах війни в Україні.....	575
Єва Г. А. Cutting-edge School Development for Gifted Children	578
Єгорова Н. М. Методологічні засади реалізації інтегративного підходу до формування комунікативних компетентностей майбутніх фахівців в умовах відновлення соціально-економічного потенціалу України	581
Єфременко А. М., Шутєєв І. В. Мобільне навчання – освітній тренд: не для фізичного виховання?	586
Завгородня О. В. Резильєнтність дітей і підлітків під час війни: чинники розвитку та підтримки.....	592
Завгородня Т. Г., Радовська Л. В. Штучний інтелект в освіті: інноваційні можливості та виклики для педагогів і здобувачів освіти	599
Задорожна О. М. Наукова освіта в розвитку обдарованих дітей та становленні інноваційної особистості.....	610
Зінченко В. В. Стратегії стійкого розвитку в умовах трансформації науки та освіти в контексті цифровізації і штучного інтелекту	615
Калінінкова В. С. Формування громадянської компетентності учнів у ЗЗСО в умовах війни	623
Карабаєва І. І. Особливості спрямованості дитини дошкільного віку як один із показників її психологічної стійкості	629
Качан О. А. Особливості організації фізкультурно-оздоровчих заходів під час воєнного стану	634
Кеснер Ю. П. Формування інноваційного мислення педагогів: професійні мережі та спільноти.....	644
Кирилах С. В. Структурні складники лінгвістичної обдарованості	656
Кисільов І. С. Індивідуальні освітні траєкторії з фізики для обдарованих учнів	660
Кияновський А. О. Організація реабілітаційного освітнього середовища в закладі освіти (за досвідом авторської «школи гуманітарної праці»).....	664
Кіричевська Е. В. Перспективний розвиток компетенцій військового персоналу у сфері стратегування як виклик воєнного сьогодення.....	674
Климюк К. С. Теорія множинного інтелекту Г. Герднера та її застосування в освіті обдарованих дітей	684
Ключова М. О., Кулініч О. Б. Використання технологій штучного інтелекту для розвитку обдарованості учнів	689
Ковальова О. А. Громадянська компетентність: підходи до структури та оцінювання	695
Ковальова О. Б. Концептуальні засади виховної діяльності в сучасному закладі загальної освіти	701
Кожем'якіна І. В. Мовні права національних меншин України: проблеми та перспективи	705
Колесніков С. Я. Використання інформаційних технологій проєкту «Каштан» на уроках математики у 8 класі.....	709

Колтачихіна О. Ю. Українські фізики в розвитку науки ХХ століття: повернення забутих імен	714
Корецька Н. П. Педагогіка партнерства в жорстоких реаліях війни.....	726
Котюк Т. В., Белоусова С. В., Топоркова І. В. Інтеграція епістемологічних аспектів у навчальні програми дисциплін природничого циклу з погляду досліджень PISA.....	734
Кошелева Н. Г. Арттерапевтичні технології психологічної підтримки учасників освітнього процесу	738
Кошіль О. П. Формування soft skills у обдарованих учнів: чому важливо розвивати емоційний інтелект?	742
Кравченко А. Р., Матвієнко О. В. Формування сучасного іміджу бібліотеки закладу вищої освіти	746
Красіков І. С. До питання використання понять «етнічна спільнота» та «національна меншина» в українській політичній науці в умовах війни та миру	750
Красота І. В. Участь 91-го Охтирського окремого полку підтримки в російсько-українській війні в період 2022–2023 років	753
Кропачева Н. М. Бібліографічний супровід дослідницької діяльності обдарованої молоді як складник особистісного розвитку	756
Кузнецов Р. М. Імерсивні технології в процесі підготовки майбутніх бакалаврів професійної освіти (спеціалізація – Будівництво та зварювання)	761
Кузнецова Г. П. Мовно-літературна освітня галузь у ствердженні української лінгвістичної традиції: фонетико-фонологічний аспект	768
Кураксіна А. А. Діяльність цифрових освітніх центрів під час воєнного стану	775
Лакович А. М. Освіта як джерело підтримки молоді в умовах змін	778
Латиш Н. М. Прояви творчого мислення молодших школярів у сучасних умовах життя	782
Лиса О. М. Формування науково-природничої компетентності	791
Лавриненко Н. Ю., Лисенко С. А. Уявлення українців про національну стійкість: результати дослідження	801
Лисяк Л. А. Становлення компетентного читача в Новій українській школі	806
Лоюк О. В. Психолого-педагогічні аспекти формування морально-етичної поведінки у молодших школярів.....	815
Лук'янчук Н. В. Методи подолання хронічного стресу: науковий підхід	821
Лукаш М. А., Кириленко О. І. Інтерактивне навчання фізики через проектування і моделювання наносупутників.....	826
Лук'яненко І. В. Школа історичного STEM-проекту «За сторінками шкільного підручника історії» – територія творчої самореалізації здобувачів освіти.....	828
Лучанінова О. П. Національно-патріотичне виховання: від декларативного до дієвого.....	833

Лясковська С. П. Радянські експропріації коштовностей і валюти у населення в період індустріалізації (початок 1930-х років)	839
Мазанко Т. О. Циркулярна економіка в умовах воєнного часу як основа забезпечення стійкості промислових підприємств	843
Майбородіна Н. В., Герасименко В. П. Організація освітнього процесу для обдарованих студентів	851
Майдан А. Г. Застосування методу проєктного навчання на уроках англійської мови	857
Майструк Н. О. Виклики глобальної полікризи та її вплив на розвиток ІІІ (AL) в Україні.....	860
Макєєнко М. С. Краєзнавчий гурток: історичний і педагогічний аспекти діяльності	865
Максімов Є. Л., Фомінова Л. Д. Сучасні підходи до розвитку інтелектуальної обдарованості учнів	869
Малько Н. О. Публічна політика щодо запобігання дитячій злочинності в умовах воєнних дій: міжнародний досвід і можливості адаптації для України .	872
Марчук І. П., Жукова А. Р. Особливості педагогічної роботи вчителів опорних закладів навчально-виховних комплексів у контексті дистанційної освіти.....	877
Мар'яненко Л. В. Психологічні умови розкриття пізнавально-творчого потенціалу обдарованого учня.....	881
Матвієнко Л. Г. Modern Pedagogical Approaches to the Development of Creativity and Self-presentation in the Digital Space	893
Мацука В. М. Культурна спадщина в умовах військових конфліктів і міжнародно-правові механізми її захисту та повернення.....	896
Мельник Є. О. Медіаосвіта як інструмент формування інформаційної грамотності учнів	906
Мехед О. Б., Мехед Д. Б., Петренко С. М. Застосування інтеграції природничих наук, сучасних технологій і безперервного навчання в розвитку обдарованості.....	908
Мозуль І. В. Трансформація викладання природничих дисциплін у початковій школі крізь призму англійської мови	915
Моляко В. О. Трансформація стратегічного мислення суб'єкта в сучасних умовах.....	920
Москаленко В. В. Концепт ідентичності особистості в ракурсі теорії ситуацій	929
Мухіна Н. О. Розвиток резильєнтності у здобувачів освіти під час дистанційного навчання	938
Навозняк Л. М., Купчишина Т. В. Людська гідність: аспекти захисту в умовах війни	942
Нестер А. А. Історичне минуле України і його вплив на формування сучасної держави.....	953
Нестеренко Н. Ю. Інтерактивні цифрові технології як засіб підвищення ефективності навчання зарубіжної літератури та мистецтва	964

Нікітюк В. В. Чинники виникнення психічного вигорання учасників освітнього процесу	972
Новгородська М. М. Новітні педагогічні підходи до розвитку обдарованих учнів методом реалізації психологічних ресурсів особистості	977
Овсяннікова Л. Є., Синельникова В. В. Student-centered Learning Approaches: Ill-structured Problems and Well-structured Problems as Methods of the Problem-based Learning	986
Огірко О. В. Духовно-політичні виклики війни в Україні	994
Олійник Л. М. Освітньо-педагогічні тенденції в національному просторі	1003
Олійник О. М., Солошенко О. М. Громадянська компетентність як провідний складник сучасної педагогічної освіти: нормативно-правове забезпечення	1006
Омельчук О. А., Пушняк О. А. Підходи у виявленні і розвитку творчої обдарованої молоді в київській гімназії № 154	1012
Отупор Н. В., Кириленко О. І. Роль інтерактивних методів у підвищенні мотивації та зацікавленості до вивчення фізики	1019
Павенко Н. В. Історична пам'ять і формування національної ідентичності учнівської молоді у системі професійної освіти: практичний аспект	1027
Павленко Т. О. Психолого-педагогічний супровід обдарованих учнів ліцею: досвід практичного психолога	1035
Паламарчук І. В. Питання реалізації державної політики з повернення в Україну незаконно виведених в іноземні держави активів	1045
Палац Н. Л. Новітні напрями розвитку педагогіки обдарованості в позашкільному освітньому закладі	1049
Панкова Г. Ш. Психологічна адаптація дорослого населення до наслідків війни: відповідь на соціально-політичні виклики	1057
Пастушенко В. С., Скальська Л. О. Менторство як інструмент розвитку творчого потенціалу обдарованих учнів у цифрову епоху	1060
Пахомов І. В. Соціально-психологічні умови розвитку громадянської ідентичності педагогічних працівників закладів професійної (професійно-технічної) освіти	1064
Пашенко Т. М. Формування компетентності у сфері енергоефективності: освітньо-педагогічні підходи в навчанні майбутніх будівельників	1072
Петінова О. Б., Ягольницька А. В. Штучний інтелект у соціокультурній сфері українського суспільства: оптика повсякденного життя	1079
Пилипенко О. Є. Соціально-політичні наслідки війни російської федерації проти України (2014–2025 рр.)	1085
Піддубна Л. П. Особливості підготовки фахівців для роботи у віртуальних (віддалених) організаціях	1091
Попова В. В., Попов В. Ю. Lessons from Ukraine's Stolen Historical Past to Build a Confident Future	1096

Прибора Н. А., Прибора О. В. Сучасні тенденції вдосконалення хімічної освіти	1106
Присяжнюк Ю. П., Присяжнюк В. П., Білоног Л. М. Дидактична історія як сфера спротиву неоімперським планам росії: український досвід	1110
Пронь О. В. Гейміфікація навчального процесу для розвитку креативності в умовах дистанційного навчання	1118
Проскура О. І. Лідерство в освіті як інструмент забезпечення результативності едукативних трансформацій	1122
Пуленко І. І. Філософський погляд на сучасні військові події в Україні	1132
П'яст Н. Й., Куш О. П. Креативні методи навчання в розвитку обдарованості учнів у контексті НУШ	1135
Радовецька Л. В. STEM-education як інноваційний складник цифровізації правничої освітньої діяльності	1139
Редзюк Є. В. Вплив соціально-політичних викликів війни на економіку України: шляхи подолання і відродження	1145
Редькіна Г. М., Небосенко В. Б. Наукові концепції педагогічної психології в освітньому середовищі	1156
Репік І. А. Демографічна ситуація у Криму під впливом історичних подій ХХ–ХХІ століття	1167
Рудай О. Г. Освітньо-педагогічні тенденції в сучасній освіті	1186
Руденко Ю. Ю. Специфіка політичної свідомості регіонів пограниччя в контексті їх інтеграції та реінтеграції	1191
Русінова О. Ю. Становлення і розвиток громадської освіти в початковій школі	1193
Савчук І. М. Особливості підготовки майбутніх учителів початкової школи до роботи в умовах інклюзії	1196
Свердлов І. О. Деякі проблеми датування міст Півдня України	1202
Сегеда С. П., Веденєєв Д. В., Талаур С. Є., Левченко С. М. Концептуальні засади воєнно-історичних досліджень повномасштабної війни в Україні	1212
Сергієнко Т. І. Економічні втрати та перспективи відновлення України в умовах війни	1223
Слюсаренко В. В. Використання платформи Mozabook на уроках фізики	1233
Слюта А. М. Географічна освіта у вищій школі: вплив європейських освітніх трендів на український контекст	1240
Соколовська І. А., Нечипоренко В. В., Гордієнко Н. М., Позднякова О. Л. Professional Pedagogical Education in the Formation of Competencies of Personal Development of a Modern Teacher	1246
Солоділова О. В. Використання штучного інтелекту: соціально-філософський погляд	1251
Стасюк В. В., Кириченко А. В. Подолання викликів війни: адаптація та реінтеграція військовослужбовців	1253

Столяренко Ол. В., Столяренко Ок. В. Розвиток соціальної сфери та освіти на Вінниччині в сучасних умовах	1258
Таранченко О. М. Концептуальні кластери інклюзивної освіти: переосмислення задля втілення в повоєнний період	1266
Тименко В. П., Бровченко А. І. Інтердисциплінарний підхід до розвитку наукового дизайн-мислення обдарованих учнів Малої академії наук України..	1277
Томілова М. В. Діяльність наукового товариство учнів ЗП(ПТ)О як чинник розвитку обдарованої молоді	1288
Третяк Т. М. Розвиток творчого мислення обдарованих учнів.....	1293
Унгурян О. М. Кліпове мислення як інструмент розвитку обдарованості на уроках хімії: методи та підходи	1302
Успенська О. В. Використання ігрового підходу на уроках іноземної мови як засіб розвитку обдарованих учнів	1307
Фалей К. Ю. Гейміфікація в розвитку творчого потенціалу учнів	1312
Фречка О. В. Історична освіта у формуванні критичного мислення в умовах інформаційної війни.....	1320
Харламов М. І. Відновлення історичної правди щодо репресованих працівників пожежної служби України (на прикладі керівника пожежної охорони м. Харків В. Ф. Смирнова).....	1325
Хов'якова К. Є. Ідентичність у часи Української національно-демократичної революції. Історіографія питання	1329
Хомякова І. П. From the Experience of the Teacher on the Development Creativity of Students in Modern Ukrainian School	1334
Царук Є. О. Гейміфікація як інструмент адаптивного навчання для обдарованих дітей.....	1340
Цвікова Н. О. Освітньо-педагогічна діяльність закладу позашкільної освіти під час війни: можливості й досягнення.....	1345
Чоста К. С. Етапи становлення та особливості розвитку політичних технологій в Україні: від зародження до цифровізації.....	1347
Шабанова Ю. О. Перспективи розвитку вітчизняної освіти: метамодерний вимір	1357
Швець В. С. Персоналізоване навчання в історичній освіті: інноваційні підходи до роботи з обдарованими учнями	1357
Шевчишена О. В. Сучасні підходи до проблем творчого розвитку обдарованих дітей в умовах інноваційних змін освітнього простору.....	1359
Шленьова М. Г. Developing Professional Ethics in Future Specialists in Library, Information and Archival Studies.....	1368
Якунін А. В. Корекція проблемних зон у контексті онлайн-навчання вищої математики	1372
Янковська Ю. В. Комп'ютерна інженерія як сучасна навчальна дисципліна: підходи та методи опанування.....	1378

Солоділова Олена Володимирівна,
к.філос.н., доцент кафедри філософії, соціології та історії
Дніпровського державного аграрно-економічного університету

ВИКОРИСТАННЯ ШТУЧНОГО ІНТЕЛЕКТУ: СОЦІАЛЬНО-ФІЛОСОФСЬКИЙ ПОГЛЯД

Вивчення роботизованих машин та штучного інтелекту (ШІ) в якості інноваційної дослідницької сфери відновились у 1950 році завдяки англійському інформатику, логіку та одному з перших вчених у царині квантової теорії та обчислювальної техніки Алану Тюрінгу [1].

Сьогодні ШІ уже не є абстрактним поняттям зі сфери наукової фантастики. В останні десятиліття він став невід'ємною частиною нашого повсякденного життя, починаючи від голосових помічників, додатків та завершуючи складними системами, що керують виробничими процесами та медичними дослідженнями. Втім розвиток ШІ піднімає не лише технічні та економічні питання, але й цілий спектр соціальних та філософських проблем. Розглянемо ключові аспекти впливу ШІ на суспільство, а також філософські питання, що виникають у зв'язку з його розвитком.

Одним з найбільш очевидних соціальних наслідків впровадження ШІ є його вплив на ринок праці. Автоматизація та використання інтелектуальних систем у виробництві, охороні здоров'я, фінансах та інших сферах можуть призвести до значних змін у сфері праці. Багато професій, особливо ті, що пов'язані з рутиною та повторенням дій, можуть бути заміщені алгоритмами та роботами. В той же час, з'являються нові робочі місця, пов'язані з розробкою, обслуговуванням та керуванням системами ШІ. Проте на фоні цих змін виникають проблеми, котрі пов'язані з безробіттям та перерозподілом робочих місць. Існує побоювання, що автоматизація може призвести до зростання соціальної нерівності, оскільки висококваліфіковані фахівці матимуть можливість адаптуватися до нових умов, в той час як менш кваліфіковані робітники опиняться в уразливому становищі. В деяких країнах уже обговорюються заходи щодо перерозподілу багатства та доходів, таких як універсальний базовий дохід, аби пом'якшити наслідки масової автоматизації.

Іншим значущим аспектом є вплив ШІ на освіту. Сучасні освітні системи повинні адаптуватися до нових умов, де ШІ може стати не лише інструментом для покращення освітнього процесу, але й середовищем щодо формування нових підходів до навчання та підготовки фахівців до нових професій. Це потребує перегляду програм, методів, оскільки навички, пов'язані з критичним мисленням, креативністю та вирішенню проблем, стають все більш важливими в світі, де більшість традиційних задач уже вирішуються машинами. У цифровому світі поряд з оволодінням професійними навичками (hard skills)

оволодіння soft skills стає невід'ємною частиною освіти. Неперервне зростання потоку інформації та знань має колосальний вплив на когнітивні здатності людини. Повне засвоєння такої кількості даних практично неможливе. Не дивлячись на це, ШІ може стати цінним інструментом у вирішенні різноманітних завдань, тим самим сприяючи розвитку критичного мислення та креативності здобувачів освіти. У наш час наскрізні технології налаштовані на ефективне використання під час збору та відбору інформації, що дозволить здобувачам освіти підвищити ефективність навчання, а викладачам – максимізувати засвоєння навчального матеріалу.

Стрімкий розвиток ШІ випереджає його гуманітарне осмислення. З розширенням застосування ШІ в різних сферах, зростає число етично спірних ситуацій. Важливість вивчення використання ШІ обумовлена рядом факторів, включаючи радикальну новизну аспектів цієї технології. Одним з таких питань є питання про цінності та принципи, що мають бути в основі роботи ШІ. Системи ШІ, як і інші технології, можуть використовуватись як в позитивному, так і в негативному сенсі, і питання етики в їх розробці та впровадженні набуває надзвичайної важливості. Однією з найбільш актуальних тем є створення «етичних алгоритмів», котрі мали би забезпечувати справедливість, прозорість та відповідальність в роботі. Прикладом етичної проблеми є алгоритм прийняття рішень в судовій системі або в системі охорони здоров'я. Не менш важливою є проблема приватності та захисту особистих даних.

Одним з найбільш глибоких та складних філософських питань, пов'язаних з розвитком ШІ, є питання про свідомість. Якщо ШІ колись стане настільки складним, що буде виявляти ознаки усвідомлення або самостійного мислення, то виникає питання: чи може він мати свідомість, як людина? Чи є свідомість унікальною ознакою людини, чи вона може бути відтворена в машинах? Це питання має декілька аспектів. З одного боку, існує теорія, що свідомість пов'язана з біологічними процесами в розумі, і що ніяка машина не зможе цим володіти. З іншого боку, існують гіпотези, що в разі створення достатньо складної моделі обробки інформації, вона зможе розвинути дещо схоже на свідомість. Ці питання стосуються не лише філософії розуму, але й ширших дискусій про «буття живого» та «усвідомлене існування». Цікавий підхід пропонує філософія функціоналізму, згідно якої свідомість – це не щось унікальне для людини, а стан, котрий може бути досягнутий будь-яким приладом, що виконує відповідні функції. З такої точки зору, ШІ, спрямований на виконання функції обробки інформації та реагування на стимули, може бути визнаний таким, що володіє свідомістю.

Отже, як бачимо, ШІ має глибокий вплив на сучасне суспільство та ставить перед нами важливі соціальні та філософські питання. Він змінює ринок праці,

викликає етичні проблеми, пов'язані з використанням алгоритмів та особистих даних, а також ставить питання про природу свідомості та можливості створення розумних машин. Важливо, щоби людство не лише розвивало ІІІ, але й уважно слідкувало за його впливом на суспільство, регулюючи його розвиток з урахуванням соціальних та етичних стандартів. ІІІ має потенціал як для створення утопії, так і для створення нових загроз, і від людства залежить, в яку сторону воно його спрямує.

ЛІТЕРАТУРА:

1. Copeland, B. Jack and Proudfoot, Diane. Alan Turing: father of the modern computer // The Rutherford Journal. 21/18/2014. 106 p. Режим доступу: <https://espace.library.uq.edu.au/view/UQ:347665> (дата звернення 17.02.2025).
2. Солоділова О. Використання технологій дистанційного навчання у виховній діяльності ЗВО // Розвиток основних напрямів соціогуманітарних наук: проблеми та перспективи : збірник матеріалів Х Всеукраїнської науково-практичної конференції з міжнародною участю, м. Кам'янське, 1 – 2 червня 2023 р. / Дніпровський державний технічний університет. Кам'янське, 2023. 415 с. С. 119-121.

Стасюк В. В.,

*доктор психологічних наук, професор,
професор кафедри внутрішніх комунікацій,
Національний університет оборони України.
E-mail: vvsgrad@gmail.com*

Кириченко А. В.,

*доктор філософії (PhD),
старший викладач кафедри внутрішніх комунікацій
Національний університет оборони України.
E-mail: kyrychenkoav@ukr.net*

ПОДОЛАННЯ ВИКЛИКІВ ВІЙНИ:

АДАПТАЦІЯ ТА РЕІНТЕГРАЦІЯ ВІЙСЬКОВОСЛУЖБОВЦІВ

У тезах розглядаються фактори, що впливають на адаптацію ветеранів, зокрема важливість професійної перепідготовки, психологічної підтримки та соціальної реінтеграції. Висвітлюється необхідність створення ефективних механізмів підтримки для забезпечення успішної реінтеграції військовослужбовців, що сприятиме їх економічній самостійності та соціальній стабільності в післяконфліктний період.

Ключові слова: військовослужбовець; адаптація; реінтеграція; соціальна підтримка; психологічна підтримка; мирне життя; соціальна стабільність.

The theses examine factors influencing veterans' adaptation, including the importance of professional retraining, psychological support, and social reintegration.

Наукове видання

**УКРАЇНСЬКЕ СУСПІЛЬСТВО
У ПЕРСПЕКТИВАХ РОЗВИТКУ:
ІСТОРИЧНИЙ, СОЦІАЛЬНО-ПОЛІТИЧНИЙ,
ОСВІТНЬО-ПЕДАГОГІЧНИЙ АСПЕКТИ**

**МАТЕРІАЛИ
VI Всеукраїнської міжгалузевої
науково-практичної онлайн-конференції
26–31 березня 2025 року**

Упорядники:
Л. І. Ткаченко, В. М. Шульга

Відповідальність за достовірність матеріалів конференції
несуть автори публікацій

Підписано до опублікування: 16 квітня 2025 року.
Умов.-друк. арк. 160,43. Електронне видання.
Зам. № 0104

Видавництво Інститут обдарованої дитини НАПН України
вул. Січових Стрільців, 52-Д, м. Київ, 04053
тел./факс.: (044) 481-27-27
Свідоцтво про внесення до Державного реєстру серія
ДК № 6081 від 14.03.2018 р.